

In ventre concepit. Unde Augustinus cap. 4. de virginis. Beatorum fuit Maria percipiens fidem Christi, quam concipiens...

Secundo probatur. Gratia sanctificans, etiam de potentia absoluta, cum peccato mortali stare nequit, ut in Tractatu de justificatione & merito ostendimus disput. 1. artic. 5. At maternitas Dei absolute cum peccato mortali composibilis est; nam Verbum Divinum poterat carnem assumere...

109 Dico: D. Thomas 1. p. qu. 25. artic. 6. ad 4. sic ait: Beata Virgo ex hoc quod est mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod est Deus; & ex hoc non potest aliquid fieri melius ipsa, sicut non potest aliquid esse melius Deo. Unde ex hoc inferit 3. p. q. 25. art. 5. illam debere adorari adoratione hyperdulia: quia (ut ait Cajetanus) eius dignitas fuit Divinitatis propinquius accingit...

100 Respondeo quod si B. Virginis maternitas accipitur, secundum se, & ut præcisa a gratia sanctificante, est quidem infinita quædam dignitas, ratione termini infiniti quem attingit, Personæ scilicet Verbi Divini, non tamen est infinita sanctitas, immo nec ullam formaliter & essentialiter dicit sanctitatem: tum quia non est divina essentia participatio; tum etiam quia, ut supra dicebamus, cum peccato mortali stare potest: gratia vero habitualis, propter oppositas rationes, essentialiter dicit sanctitatem, & ab ea inseparabilis est; unde & sanctificans appellatur, quia ejus effectus formalis est sanctificare animam: quare cum ex facultate magis quam ex dignitate, rerum perfectionem & excellentiam venari & metiri debeamus, dicendum est gratiam habituales esse absolute perfectiorem maternitate B. Virginis, licet ista secundum quid eam superet.

101 Infers ultimo, gratiam sanctificantem esse perfectionem, secundum suam rationem specificam & essentialem, substantiam animæ rationalis, vel Angelicæ, & qualibet alia substantia creata vel creabili: licet secundum modum essendi imperfectior sit, cum omnis substantia per se subsistat, & gratia, utpote accidens, subsistat in alio. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis. Nam qu. 27. de verit. art. 1. ad 6. ait: Potest dici quod gratia in quantum est creatum non est nobilior anima Christi, sed in quantum est quædam similitudo divina bonitatis, expressior, quam similitudo naturalis que est in anima Christi. Et hic art. 2. ad 2. docet quod licet gratia imperfectiori modo habeat esse in anima, quam anima habeat in se, tamen in quantum est expressio & participatio divina bonitatis, multo major quam substantia, est nobilior anima. Item 2. 2. q. 23. art. 3. asserit creaturam esse simpliciter perfectiorem substantiam animæ: Omne accidens (inquit) secundum suum esse est inferior substantiæ, quia substantia est ens per se, accidens est in alio; sed secundum rationem sui speciei, accidens quidem quod causatur ex principis subjecti est indignius subjecto, sicut effectus causa, accidens autem quod causatur ex participatione alius superioris nature, est dignius subjecto, in quantum est similitudo superioris nature, sicut lux aphanæ, & hoc modo caritas est dignior anima, in quantum est participatio quædam spiritus sancti. Si autem caritas sit perfectior anima, secundum suam speciem a fortiori gratia sanctificans (quæ, ut supra ostendimus, ipsam caritatem excedit) erit illa nobilior.

102 Ratio etiam quam D. Thomas insinuat, id efficaciter fundat: Nam major vel minor perfectio essentialis alicujus forme sumitur ex majori vel minori assimilatione ad Deum & participatione perfectionum ipsius: Sed nulla substantia creata potest præstare tantam similitudinem & participationem Dei, quantum præstat gratia per seipsam, & per operationem sibi connaturalem, scilicet visionem beatam, de qua dicitur I. Joan. Similes ei erimus, quamvis visibiles cum facti est: Ergo nulla substantia creata gratiam sanctificantem in perfectione superat vel æquat. Unde recte Augustinus lib. 2. ad Bonifacium c. 6. Dei Gratia non solum omnia sylvæ & omnes cæles, verum etiam omnes Angelos supergreditur.

103 Confirmatur: Ex perfectione operationis cognoscitur perfectio forme; sicut ex fractu cognoscitur perfectio arboris; unde ex eo quod homo habet operationes perfectiores operationibus brutorum, nimirum discernere & velle, a posteriori colligimus, animam rationalem esse in sua specie perfectiorem & nobiliorem formis brutorum.

Sed gratia sanctificans habet operationes simpliciter perfectiores operationibus propriis & connaturalibus omnium substantiarum creaturarum, & creabilium: Ergo est simpliciter perfectior omni substantia creata, & creabili. Minor probatur: Visio beatifica est propria & connaturalis operatio gratiæ, utpote quam connaturaliter exercet in statu beatitudinis, medio lumine gloriæ tanquam propria virtute: Sed hæc operatio excedit vires, & proportionem, & facultatem naturalem conjungunt substantiæ creatæ & creabilis, ut in Tractatu de visione beata demonstravimus disput. 1. Ergo &c.

Ex his intelliges primo, quam pie ac erudite locutus sit S. Thomas infra qu. 113. art. 9. ad 2. cum dixit: Bonum gratiæ unius, majus est quam bonum nature totius universi: nam revera unicus gradus gratiæ sanctificantis, majoris est valoris & pretii, quam bona omnia naturalia totius universi. Quare in sacris litteris illa præferunt omnibus rebus creatis: Job 29. Nescit homo pretium ejus, non habetur aurum obrivum pro ea, Sapient. 7. Major est possessio ejus auro & argento electo, Sapient. 7. Præpositi illam regnis & sedibus, & divitiis nihil esse duxi in comparatione illius etc. Unde Cajetanus in commentario illius articuli, aurea illa S. Doctoris verba expendens, subdit: Ante oculos tuos semper die nocteque tene, quod bonum gratiæ unius, est melius quam bonum nature totius universi, ut continue videas damnationem imminentem non estimant tantum bonum oblatum. Quibus verbis prudenter nos admonet piissimus ille ac doctissimus Cardinalis, quanta diligentia & sollicitudine satagere debeamus, ut gratiam perditam recuperemus, recuperatam conservemus, & conservatam per ætas ferventiores augemus, donec per lumen gloriæ, & clarum Dei visionem, atque amorem beatissimum, perficiatur & consummetur in patria.

Intelliges secundo, quam leviter & inconsiderate scripserit Petrus a Valle clausus, diatriba 4. Joannem Vincentium, eximium Ordinis nostri Theologum, gratiæ venustate inebriatum, in pangendis illius laudibus excessivisse, cum gratiæ lepores, quos jam ex SS. Patribus declaravimus, vix possint satis commendari, & rudi penicillo describi. Addo quod ebrietas illa quam ei per lubdium inproperat, a S. Augustino commendatur, lib. de agone Christiano cap. 9. his verbis: Quamvis sumus in corpore, gustemus saltum quam suavis est Dominus, qui dedit nobis pignus spiritus, in quo sentiamus ejus dulcedinem, & desideremus ipsum vite fontem, ubi scribit ebrietas invenitur. Unde prædictus Auctor, dum voluit carpere Joannem Vincentium, & in ipsum invehi, nesciens quid diceret, ejus laudes celebravit.

ARTICULUS V.

An gratia sanctificans præstat formaliter esse filium Dei adoptivum, etque sola talem effectum præstare possit?

§. I.

Quibusdam præmissis, referemus sententias.

Pro resolutione hujus difficultatis tria recolenda sunt, 105 que articulo precedenti insinuavimus. In primis notandum est, quod adoptio solet communiter definiti a Theologis & Jurisperitis: Gratia assumptio personæ extraneæ ad alterius hereditatem. Juxta quam definitionem, ut quis adoptetur in filium, requiritur primo, quod persona extranea sit, hoc est quod ex se & ratione sui non habeat jus filii ad hereditatem ad quam adoptatur: secundo, quod assumptio sit gratuita, hoc est aliis titulis non debita. Alia conditio superaddi solet, mutus scilicet adoptantis & adoptati consensus, si adoptatus sit sui juris; si vero sui juris non sit, exigitur consensus Tutoris. Quod autem adoptatus non accipiat esse ab adoptante, & quod adoptio in solatium adoptantis fiat, ac denique quod adoptatus non succedat in hereditate usque ad mortem adoptantis, non sunt de essentia adoptionis, sed adoptioni humana & civili competunt, propter imperfectiorem.

Secundo supponendum est ut certum, & indubitata fide tenendum, Deum homines in filios adoptare, ut constat ex Paulo ad Rom. 8. Accipitis spiritum adoptionis: ad Galat. 4. Ut adoptionem filiorum recipere: ad Ephes. 1. Prædestinavit vos in adoptionem filiorum per Jesum Christum, & alibi passim. Ratio etiam id fundat: Adoptio enim, ut diximus, est gratuita assumptio personæ extraneæ ad alterius hereditatem: Sed Deus gratuito & liberaliter creaturam rationalem assumit, seu elevat ad beatitudinem, in qua Dei hereditas consistit & ad quam ex sua natura nullum habet jus, subindeque ad eam ut persona extranea comparatur: Ergo Deus homines adoptat in filios. Unde Chrysologus serm. 70. hæc verba orationis dominicæ, Pater noster qui es in cælis, expendens, sic ait: Servus dominum Patrem vocare audeat, judicem suum reus nuncupat genitorem, conditio terrena sua se voce adoptat in filium; qui terrenam hereditatem æstimat.

affinitas se Divinitatis heredem, sed audeamus, quia presumptio alicuius non est, ubi auctoritas est subentis: ipse enim nos hodie dicitur sic voluit, qui nos docuit sic orare. Et quid mirum, si homines Dei consecravit in filios, quando se hominis debet & aptavit in filium? Carnis tunc naturam transfudit in divinam Deitatem, quando humanam detulit ad naturam; tunc hominem sibi in celestibus præstitit coheredem, quando se participem reddidit terrenorum. Et serm. 10. Audimus fratres, quo nos tulit divina dignatio, quo paternitas extulit nos superna; credamus nos Dei filios, respondemus generi, vivamus celo, patrem similitudine referamus, ne perdamus vitæ, quod sumus per gratiam consecuti. Similia scribit Cyrillus in lib. de spectat. ubi etiam mirum in modum hanc filii Dei adoptivi dignitatem extollit, Christianos adhortans, ut tales se exhibeant in moribus, quales filios Dei decet: Nunquam humana opera vincubunt (inquit) quisquis se cognoverit filium Dei. Deicit se de culmine generosiæ, qui admirari aliquid post Deum potest. Cum ergo te sollicitus cura ad turpia, responde, filius Dei sum; ad majora natus sum, quam ut me venereis mancipium efficiam. Cum te mundus trahat, responde, filius Dei ego sum, celestibus epulis destinatus; indignum est ut terra præsumat confiteri. Cum te demon invadat, cum honores promittat, responde, Dei filius sum regno æterni natus, unde vero Sathana. Noli ergo degenerare a præcelsis filiorum Dei celestium. Agnosce (addit Leo Papa) dignitatem tuam, & divina consorte factus natus, noli in profanum voluntatem degeneri conversatione redire.

107 Tertio advertendum est, quod sicut filio naturalis dupliciter sumi potest, nempe formaliter, & fundamentaliter sumi; & in prima acceptione a relatione predicamentali præstat; in secunda vero, a generatione passiva, seu a natura ut per generationem accepta: Ita filio adoptiva hæc duplici acceptione gaudet: unde si sumatur formaliter, in relatione consistit, si vero fundamentaliter, supponit pro fundamento ad quod relatio consequitur: & de tali fundamento in presenti disputamus, & inquiremus quantum sit forma illud formaliter præstans, seu in ratione fundamenti prædicte relationis formaliter constituens.

108 In cujus difficultatis resolutione varie opinantur Auctores: quidam existimant Divinitatem Spiritus Sancti, jussu extrinsece unitum, seu anime iustorum inime presentem, media gratia habituali, esse formam, quæ præstat formaliter esse filium Dei adoptivum, concurrente gratia sanctificante solum ut vinculo. Ita Lessius lib. 2. de summo bono cap. 2. Alii afferunt caritatem habituales esse formam, quæ talem effectum præstat, & quæ fundamentum proximum filiationis adoptivæ Dei formaliter constituit. Sic docet Aureolus in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. Nominales vero, cum Soto & Durando, tenent filiationem adoptivam præstari quidem a gratia sanctificante, non tamen ratione sui entitatis & perfectionis, sed ex lege & pacto Dei, quia nempe Deus qualitatem illam supernaturalem de se ad talem effectum insufficientem & improprietatam, deputavit ac destinavit ad illum præstandum, & per talem deputacionem, valorem ei sufficientem contulit; sicut moneta regio sigillo signata, certum valorem & estimationem habet, quam ex se non obinebat. Denique Suarez lib. 7. de gratia cap. 3. docet quidem gratiam habituales, ratione sui entitatis, nullo Dei extrinseco favore expectato, filiationem adoptivam causare, seu fundare; sed addit, de potentia absoluta talem effectum posse ab alia forma præstari, vel hominem posse filium Dei adoptivum per solam extrinsecam denominationem, sine ullo habitu, vel qualitate intrinseca, constitui; quia Deus potest illum sola sua voluntate ad gloriæ celestis hereditatem acceptare, vel destinare.

§. II.

Vera sententia sequentibus æquifamilis declaratur & statuitur.

109 Dico primo: Divinitas Spiritus Sancti, extrinsece nobis unita, seu assistens, non præstat per modum forme filiationem Dei adoptivam. Probatur conclusio ratione fundamentali. Forma quæ regeneratur in filium Dei, seu quæ terminat formaliter spirituales generationem, causat formaliter fundamentum filiationis adoptivæ: Sed Divinitas Spiritus Sancti nobis extrinsece unita, vel assistens, non est forma quæ regeneratur in filium Dei, seu quæ terminat formaliter spirituales generationem: Ergo non causat formaliter fundamentum filiationis adoptivæ. Major patet, quia de filiatione adoptiva, proportione servata, philosophandum est, sicut de naturali: Sed in naturalibus illud, quod terminat formaliter generationem, causat formaliter fundamentum filiationis naturalis. Ex analogia ergo patet fundamentum filiationis adoptivæ causatur formaliter a forma; quæ est terminus formalis spiritualis generationis. Minor vero fundatur primo ex D. Thom. art. 3. in corp. ubi explicans de gratia habituali illud 2. Petri 1. Thel. Gouss., Tom. IV.

Maxima & præcisa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divina consortes nature, subdit: Et secundum acceptionem hujusmodi nature, dicimur regenerari in filios Dei: Ergo ex D. Thoma, forma quæ terminat formaliter spirituales generationis, est ipsa gratia habitualis, non vero Divinitas Spiritus Sancti, extrinsece nobis unita seu assistens.

110 Secundo probatur eadem Minor ratione: Forma terminans spirituales generationem est quæ terminus formaliter spirituales vivit; sicut forma dans vitam formaliter terminat naturalis generationis, illam formaliter terminat: Sed Divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsece unita, non est principium quo vivendi spiritualiter: Ergo nec formalis terminus spiritualis generationis. Major est evidens: Minor ostenditur primo ex D. Thom. 2. 2. quæst. 23. art. 2. ad 2. ubi ait: Deus est vita effectiva, & anima per caritatem, & corpus per animam: sed formaliter caritas est vita anima, sicut & anima corpus: Ergo ex D. Thom. Divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsece unita, nequit esse principium quo formale vivendi spiritualiter. Ratio etiam id fundat: Nam forma quæ est principium quo formale vivendi, debet per identitatem, aut per physicam informationem accipere vitam uniti: At Divinitas Spiritus Sancti nullo ex his modis nobis uniti potest, cum uterque modus unionis imperfectiorem imporet: Ergo nequit esse principium quo formale vivendi spiritualiter.

111 Potest insuper probari conclusio alia ratione: Eadem forma quæ dat esse filium Dei adoptivum, hominem justificat, ut constat ex Tridentino sess. 6. c. 4. ubi ait, quod nostra justificatio est innovatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei: Sed Divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsece unita, non justificat nos formaliter, ut colligitur ex eodem Trident. ibid. cap. 7. dicente: Demum unica formalis causa (nostræ justificationis) est justitia Dei, non quæ ipse justus est, sed quæ nos justus facit: justitia autem quæ Deus est iustus, est ipsa Divinitas. Ergo juxta doctrinam Tridentini Divinitas Spiritus Sancti, nobis extrinsece unita non est forma, quæ dat esse filium Dei adoptivum. Unde hæc sententia Lessii Tridentini doctrinæ parum consona videtur.

112 Dico secundo: Triabus caritatis non est forma quæ filium Dei adoptivum constituit, sed gratia habitualis. Probatur: Illa forma tribuit formaliter esse filium Dei adoptivum, quæ formaliter terminat spirituales hominis generationem: At forma terminans formaliter spirituales hominis generationem, non est habitus caritatis, sed ipsa gratia habitualis: Ergo habitus caritatis non est forma quæ filium Dei adoptivum constituit, sed gratia habitualis. Major patet ex similitudine seu analogia, quæ reperitur inter generationem spirituales & naturalem. Minor vero sic ostenditur: Licet homo genitus naturali generatione recipiat simul cum natura proprietates, tamen non terminat spirituales generationem pro proprietates, sed per naturam humanam, quæ est radix illarum: Ergo similiter licet iustus, genitus a Deo spirituali generatione, naturam supernaturalem & illius proprietates recipiat, non terminat tamen spirituales generationem formaliter ratione proprietatum, sed ratione nature ordinis supernaturalis: At gratia habitualis est in ordine supernaturali nature, caritas vero est illius proprietates, ut articulo sequenti patebit: Ergo homo non terminat spirituales generationem ratione habitus caritatis, sed ratione gratiæ habitualis, quæ est radix illius.

113 Confirmatur: Terminus formalis spiritualis generationis est ille, quo genitus vivit spiritualiter radicaliter, seu qui est radix vite spiritualis; sicut terminus formalis generationis naturalis est ille quo genitus vivit naturaliter radicaliter, seu qui est radix vite naturalis: Sed gratia habitualis dat vitam radicaliter in ordine spirituali, seu supernaturali, non vero habitus caritatis, ut patet: Ergo gratia sanctificans, non vero caritatis habitus, est terminus formalis generationis spiritualis.

114 Confirmatur amplius: Terminus formalis spiritualis generationis est ille ratione cuius homo fit particeps nature divinæ, Deoque assimilatur, non in aliquo attributo, sed in natura divina; quod eadem paritate generationis naturalis probatur: Sed homo non fit particeps formaliter nature divinæ, nec Deo assimilatur in natura, per habitum caritatis, sed per gratiam habituales; cum sola gratia habitualis sit participatio formalis nature divinæ, sub conceptu nature; habitus vero caritatis fit participatio divinæ voluntatis, quæ est illius attributum: Ergo idem quod prius.

115 Dico tertio: Gratia habitualis seipsa adquate, nullo extrinseco favore expectato, hominem constituit filium adoptivum Dei.

Hæc conclusio patet ex fundamentis jam statutis. Nam per illam formam homo adquate filius Dei adoptivus constituitur, per quam constituitur spiritualiter genitus: Sed

potest Deus illam efficaciter velle, non volendo gratiam habituales. Minor vero probatur ex definitione adoptionis: nam ut §. 1. primo loco annotavimus, adoptio est gratuita & liberalis assumptio personae extraneae ad alterius hereditatem. Sed voluntas illa dei est gratuita & liberalis, ut constat, & homo assumptus persona extranea supponitur respectu hereditatis dei, & ad illam ordinatur: Ergo habet quidquid requiritur ad rationem filii adoptivi, ex adoptionis definitione.

138 Respondeo, data Majori, negando Minorem, Ad probationem dico, quod quando adoptio definitur Gratia & liberalis assumptio personae extraneae ad hereditatem, hoc debet intelligi de assumptione communicante affective naturam, non vero de simplici assumptione ordinante ad hereditatem, ut constat in humanis & civilibus: nam potest unus alteri promittere hereditatem, absque eo quod ipsum adoptet in filium. Non sufficit ergo, etiam ad humanam & civilem adoptionem, qualibet ad hereditatem assumptio, sed necessario requiritur affectus communicandi naturam; alias omnes instituti heredes, essent instituti filii, unde cum in casu posito voluntas Dei, ordinans efficaciter hominem ad gloriam, non communicaret affective naturam divinam, affectu saltem efficaci (cum talis affectus sine gratia habituali secuta non possit subsistere) tali voluntati non conveniret definitio adoptionis, nec homini sic ordinato, vera ratio filii adoptivi competere.

139 Quod potest adhuc magis declarari & illustrari hoc discursu: Actio effectiva filii debet esse communicativa naturae realiter, vel affective: primum constat in actione efficiente filium naturalem, quae realiter naturam generantis communicat; secundum in filiatione adoptiva civili; quae non salvatur in sola acceptione unius ad hereditatem alterius, sed insuper requirit affectum communicandi naturam, si adoptanti esset possibile: quare explicatur per haec verba: *unum enim esse meus filius*: Ergo etiam adoptio divina petit ex parte Dei affectum efficacem communicandi suam naturam: unde cum implicet Deum velle efficaciter suam naturam communicare, nisi de facto illam communicet; & talis communicatio sine infusione gratiae habitualis, quae sola est divina naturae participatio, stare nequeat, implicat Deum aliquem adoptare in filium, nisi ei simul infundat gratiam sanctificantem. Quare si de potentia absoluta vellet homini efficaciter gloriam, absque voluntate efficaci conferendi gratiam habituales, talis homo filius Dei adoptivus non esset.

Dices primo: Ad adoptionem sufficit voluntas inefficax & conditionata communicandi naturam adoptato, ut patet in adoptione humana & civili: Ergo licet Deus non habere voluntatem absolutam & efficacem conferendi tali homini gratiam sanctificantem, ille tamen filius eius adoptivus esse possit.

140 Respondeo, Antecedens esse verum de adoptione humana, sed non de divina. Ratio autem discriminis est, quia in adoptione humana supponitur in persona adoptanda natura ejusdem speciei, & proportionata cum hereditate adoptionis, subindeque facultas ad talem hereditatem percipiendam: focus autem in adoptione divina. Unde D. Thomas 3. part. qu. 23. art. 1. in calce corporis articuli, sic ait: *hic autem plus habet adoptio divina quam humana, quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiam manens ad hereditatem caelestem percipiendam, homo autem non facit idoneum eum quem adoptat, sed potius eum jam idoneum eligit adoptando.*

141 Adde quod in homine adoptante non est facultas communicandi adoptato naturam, nec secundum convenientiam univocam, nec secundum participationem analogam; & ideo non requiritur quod aliquo ex his modis suam effectivè communicet naturam, sed sufficit affectus conditionatus & inefficax illam communicandi: in Deo autem invenitur vis communicandi suam naturam creaturae rationali, secundum participationem analogam: ideoque ut aliquem adoptet in filium, non sufficit conditionatus affectus, sed requiritur volentio efficax & absoluta communicandi naturam: filio enim adoptiva Dei est imitatio filiationis ejus naturalis, summa intra limites adoptionis: non salvatur autem summa imitatio possibilis filiationis naturalis Dei, sine participatione analogata naturae divinae, cum hac possibilis sit.

142 Dices secundo: Deus potest illum hominem, cui gratiam sanctificantem denegaret de facto beatificare, sine gratia habituali: At in tali casu esset filius adoptivus: Ergo est possibilis, de potentia absoluta, filio Dei adoptivi, sine gratia habituali. Major patet: nam, ut supra dicebamus, visio beatifica non dependet essentialiter a gratia habituali. Minor vero fusdetur: Forma praebens jus ad divinam hereditatem, filium Dei adoptivum constituit: Ergo a fortiori jus hereditatis divinae possessio, quae est ipsa visio beatifica, filium Dei adoptivum constituere poterit.

143 Respondeo, data Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, concessio Antecedente, nego Consequen-

tiam: & incho in filiatione adoptiva civili, quam non praestat ipsius hereditatis possessio, sed forma quae praebet jus ad hereditatem. Ratio autem in praesenti est, quia sola forma participans naturam divinam, potest esse terminus formalis spiritualis generationis, quae est fundamentum filiationis Dei adoptivae, ut supra declaravimus: visio autem beatifica, quae est possessio divinae hereditatis, non participat naturam divinam sub conceptu naturae; quia licet participet divinam intelligere (per quod, in nostra sententia, natura divina constituitur) tamen non participat illud; quatenus est eminens quodammodo radix divinorum attributorum, sed ut habet rationem operationis vitalis, & actus secundi; unde talis visio est quidem participatio beatitudinis increatae, non tamen naturae divinae, formaliter qua talis est, ut articulo praecedenti §. 2. in responsione ad ultimam objectionem declaravimus.

§. IV.

Corollaria necesse digna.

EX dictis inferes primo, adoptare creaturam rationalem in filium, non esse proprium alicui ex Personis Divinis, sed commune tribus, ut docet D. Thomas 3. p. quest. 23. art. 2. Nam Deus adoptat creaturam rationalem in filium, quatenus infundit gratiam spiritualiter generativam: actio autem infusiva gratiae, cum sit operatio libera, & ad extra, est communis toti Trinitati: Ergo & adoptatio creaturae rationalis. Observat tamen D. Thomas ibidem in responsione ad 3. quod quia filio adoptiva est quaedam similitudo filiationis naturalis, per appropriationem Filio ut exemplari tribuitur: & quia in humanis solius patris est adoptio, adoptio Patri eterno ut Auctori appropriatur. Item quia eadem adoptio fit per gratiam, quae est opus divini amoris, appropriative tribuitur Spiritui Sancto, ut infundenti gratiam, per quam adoptatur, & assimilatur Deo; unde ad Roman. 8. dicitur: *A cepisti Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.*

Inferes secundo cum eodem S. Doctore ibidem artic. 3. solam creaturam rationalem capax esse adoptionis; tum quia illa sola est capax gratiae habitualis, quae est radix cognitionis & amoris supernaturalis; tum etiam quia illa sola potest elevari ad visionem beatificam, quae est Dei hereditas. Ex quo

Inferes tertio, non solum homines, sed etiam Angelos in gratia existentes, esse filios adoptivos Dei: cum etiam illi sint capaces divinae hereditatis; & ab illa extranei, utpote ratione propriae naturae non habentes jus ad illam.

Inferes quarto, praedestinatum existentem in peccato mortali, pro tempore quo est in illo, non esse filium adoptivum Dei, cum careat gratia sanctificante: quae est formalis terminus spiritualis generationis, subindeque fundamentum proximum filiationis adoptivae. Nec obstat quod ille fit membrum Christi, ut docent Theologi in Tractatu de Incarnatione: quia ad rationem membri sufficit etiam vita imperfecta, manus enim arida dicitur membrum, quia habet vitam vegetativam, quanquam hac fit vita imperfecta, ad rationem autem filii requiritur vita perfecta, ejusdem ordinis & naturae cum vita generantis, vel adoptantis.

Inferes quinto, reprobum existentem in gratia esse filium Dei adoptivum: gratia enim sanctificans tribuit reprobo participationem naturae divinae, ejusdem rationis cum ea quam habet praedestinatus iustus: Atqui per huiusmodi participationem iustus nascitur in Deo, & ipsa gratia infusio est spiritualis generatio, ut supra diximus: Ergo reprobis eam habens, vere natus est ex Deo & filius eius.

Inferes sexto, Patres veteris Testamenti, in gratia & caritate existentes, vere fuisse filios Dei adoptivos, quantum non fuerint in statu filiorum. Prima pars quae est contra Petavium, in Theologicis dogmatibus, de Trinitate lib. 8. sequitur manifeste ex principiis supra statutis. Gratia enim habitualis (ut supra ostendimus) est forma quae filium Dei adoptivum constituit, & filiationem Dei adoptivam fundat. At hac fuit ejusdem speciei in iustis veteris Testamenti, ac in iustis novae legis: cum nequeat specie multiplicari, ut ex supra dictis constat. Ergo illi non minus vere fuerunt filii Dei adoptivi, quam isti.

Confirmatur: Veteres Patres in caritate existentes, vere fuerunt iustificati justificatione ejusdem rationis cum nostra: At iustificatio ex Tridentino supra citato, est transitio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae & adoptionis filiorum: Ergo Patres antiqui per gratiam iustificati, vere fuerunt filii Dei adoptivi.

Secunda vero pars, nempe quod non fuerint in statu filiorum, ex eo constat, quod Patres veteris Testamenti dicebantur spiritu timoris: quare in sacris litteris appellantur servi, & spiritum servitutis habere dicebantur, ut patet

patet ad Galat. 4. ad Roman. 8. & alibi saepe: item illis non patebat aditus ad hereditatem caelestem, sicut iustis novae legis. Quare tres gradus filiationis adoptivae distinguuntur: primus & imperfectissimus est iustorum ad veterem legem pertinentium: secundus est iustorum ad legem novam spectantium: qui alio perfectior est, tertius, & omnium perfectissimus est beatorum videndum Deum, qui non solum habent jus ad hereditatem, sed etiam illam actu possident, Deoque per beatificam visionem perfectissime assimilantur. De hac adoptione loquitur Apostolus ad Rom. 8. cum ait: *Nos ipsi primitias spiritus habentes, intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, id est filiationem gloriae, quae excedit statum adoptionis viae: sicut status adoptionis iustorum novae legis, praestantior est statu adoptionis patrum veteris Testamenti.* Unde sicut ob hunc excessum D. Paulus ad Galat. 4. statum antiquae legis comparat parvulo, sub auctoribus & tutoribus constituto: ita 1. ad Corinth. 13. loquens de statu praesentis vitae, comparative ad statum gloriae, eadem utitur similitudine, dicens: *Cum esset parvulus, loquebar ut parvulus, &c.* Sicut enim status veteris legis, propter imperfectam cognitionem, est sicut parvulus, in comparatione ad statum gratiae & veritatis, quae per Christum facta est: sic status praesentis vitae, in qua videmus per speculum & in enigmate, est sicut parvulus, comparative ad statum vitae futurae; in qua est perfecta cognitio Dei.

Inferes ultimo, relationem filiationis adoptivae Dei esse realem: Nam sequitur ad realem generationem; per quam rationalis creatura accipit gratiam habituales, & hinc intrinsece inherens: Relatio autem habens reale fundamentum intrinsecum, non est ratio, sed realis.

Confirmatur: Ideo filio adoptiva inter homines est relatio rationis, quia sequitur ad extrinsecam accorptionem unius hominis ab alio ad ejus hereditatem; quae acceptatio nihil reale intrinsece infert in subiecto adoptato: Sed filio adoptiva Dei non sequitur immediate ad extrinsecam accorptionem, sed ad formam realem intrinsecam, nimirum gratiam habituales ut ex supra dictis patet: Ergo est relatio realis.

Hinc tandem articulum placet concludere hac pla. Ca. techismi Romani reflexione: *Cogita, inquit, quem in locum te summa Dei benignitas creaverit, qui non ut servum ad Dominum adire iussit ac simulum, sed ut ad Patrem filium voluntarium, securumque confugere iussit. Qua in memoria, quo visum fuerit & pietate, tibi orandum sit considera. Dando enim est tibi opera, ut ut talent praebat, qualem esse debet Dei filium, id est ut oratio, & alitudo: tu non indigna sine divino genere quo te dignaret voluit beneficiatissimus Deus. Accedamus (inquit Chrysologus serm. 67.) quo vocat caritas, trahit amor, & caritas affectus: Deum Patrem visceribus fovimus, quo personae, loquatur lingua, spiritus clamet, & totum quod in nobis est respondeat gratia, non timori, qui iudicem iuravit in Patrem, amans voluit non timere. Si te iam filium Dei crederis (addit serm. 74.) iuxta prophetiam, viriliter ago & conforter cor tuum: ut hereditatem Dei de expectacionis fide & virtute parentis consequaris. Quare si gloria dilata te affligit, ne tadio afficiaris, ne longe expectacionis fatigatione succumbas, crede creditor tuo, qui tibi crediti debitor. Aeterna gloria pignus habes, ipsum ne proicias, & res tibi oppignorata succedet. Laborans messor quod in semine non videt (ait idem os aureum form. 40.) videbis in messe: & quod in sulco deflet, gaudebis in fructu.*

ARTICULUS VI.

Utrum gratia habitualis realiter distinguatur a caritate.

150 Egan Scotus, Durandus, Gandavensis, & alii ex antiquis Theologis, contententes idem esse gratiam & caritatem secundum rem, solumque formaliter & ratione rationum distinguunt, ita ut idem habitus dicatur gratia, quatenus gratis datur, aut gratum facit, caritas vero, prout est principium diligendi Deum. Hoc ex Recentioribus sequuntur Vega l. 7. in Trid. cap. 26. & 27. Bellarminus lib. 1. de gratia & lib. arb. cap. 7. & Agidius Conink de actibus super. disp. 21. dub. 7. Sententia tamen affirmans communior est inter Theologos, & omneque docet expressè S. Thomas hic art. 3. omnequeque eius Discipuli. Unde fit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

151 Deo igitur, gratiam distinguunt realiter a caritate.

Probat primo ex Scriptura, quae de gratia & caritate, ut duobus inter se distinctis loquitur: nam 2. ad Corinth. 13. dicitur, *Gratia Domini videt Jezu Christi, &c. Theol. Coner, Tom. IV.*

caritas Dei. Et 1. ad Timot. 1. *Superbundavit gratia Domini nostri Jezu Christi, cum fide, & dilectione.* Quibus verbis gratiam a caritate, sicut a fide distingui infirmatur: Sed gratia realiter a fide distinguitur, cum fides remaneat in peccatoribus, in quibus tamen constat gratiam Dei non esse: Ergo & a caritate.

Confirmatur: Ex sacris litteris constat gratiam praecedere caritatem, & prius natura infundi: Ergo & realiter ab illa distingui. Consequenter patet, Antecedens probatur ex illo ad Rom. 5. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per S. Sanctum, qui datus est nobis: ubi diffusio caritatis attribuitur Spiritui S. jam dato: Sed datur per gratiam habituales: Ergo prius natura infunditur gratia in anima, quam caritas in corde per S. Sanctum diffundatur. Hac ratione utitur S. Th. q. 27. de verit. art. 2. arg. 2. sed contra.*

Confirmatur amplius: Prius est animam diligi a Deo, quam eundem diligere, juxta illud 1. Joann. 1. *17. Prior dilexit nos: Atqui gratia est objectum dilectionis, qua Deus nos in ordine supernaturali perfecte diligit; nam, ut supra art. 1. ostendimus, amor Dei format objectum suum, reddendo illud amabile per infusionem gratiae, quae est anima pulcritudo, & maximum eius ornamentum; caritas vero est principium quo nos Deum ipsam diligimus: Ergo gratia prior est caritate, subindeque realiter ab illa distinguitur.*

Probat secundum rationem: In naturalibus quod dat esse simpliciter, distinguitur realiter ab eo quod dat tantum esse operativum; essentia quippe seu natura a qua dependet esse, distinguitur realiter a suis potentis, quae sunt principium immediatum operandi; solus enim Dei est operari per essentiam, & non per instrumentum aut potentiam a se distinctam: unde D. Thom. 1. p. q. 34. a. 5. asserit potentiam intellectivam Angeli non esse ejus essentiam; & nostri Thomista in Philosophia docent nullam posse dari substantiam creatam, quae sit immediate operativa: Atqui de rebus supernaturalibus, servata proportione, ac dempta earum supernaturalitate, philosophandum est sicut de naturalibus: gratia enim, quantum fieri potest, natura attemperatur & accommodatur, ut passim docent Theologi: Igitur gratia habitualis, quae dat esse supernaturale animae, distinguitur realiter a caritate, quae tantum conferit esse operativum, seu esse principium proximum & immediatum operandi, ac diligendi Deum super omnia.

Respondet durandus, quod licet virtutes & potentiae naturales quae dant esse operativum, distinguantur realiter a natura quae dat esse simpliciter, quia hac est substantia, ac proinde non est immediate operativa; habitus tamen caritatis identificatur realiter cum gratia sanctificante, quia cum hac fit accidens, potest esse immediate per seipsum operativa, simulque elevare animam ad esse supernaturale, & divinae naturae participationem, ac esse principium proximum & immediatum operandi, & diligendi Deum super omnia.

Sed contra primo: Esti gratia habitualis, ex communi conceptu accidentis, non eximitur ab hoc quod est esse principium proximum & immediatum operandi, ac diligendi Deum super omnia, eximitur tamen ex specialia ratione talis accidentis: illa enim ex propria ratione specifica est natura supernaturalis, seu generis vires naturae in ordine supernaturali: natura vero ex proprio conceptu non est principium proximum motus; sed dumtaxat radicale & remotum.

Confirmatur: Esti gratia habitualis fit accidens, quia tamen est natura supernaturalis, habet dare esse simpliciter, seu primum esse in ordine supernaturali: subindeque distinguitur a forma, quae in eodem ordine dat esse operativum, quod est esse tantum secundum quid: hoc enim duplex esse petit distincta principia in supernaturalibus, sicut in naturalibus.

Contra secundo: Esti gratia habitualis sit accidens, non est tamen principium proximum intelligendum in ordine supernaturali, sed id praestat a fide, vel a lumine gloriae, quae realiter ab illa distinguitur: Ergo multo minus erit principium proximum diligendi Deum super omnia: cum enim amor sit vis appetitiva, & inclinatio consequens ad naturam, magis videtur distingui a natura in qua fundatur & radicatur, quamvis cognoscitiva.

Confirmatur: Plus distinguitur esse ab operari, quam unum esse operativum ab alio esse operativo: cum hac sint intra eandem lineam operandi, illa vero in diversis lineis: & tamen forma praestans in ordine supernaturali esse intellectivum, non praestat esse volitivum: immo virtus dans esse intellectivum circa principia supernaturalia, non dat esse intellectivum conclusionum; hoc enim praestat a Theologia, & prudentia infusa, illud a fide: Simile est in caritate quae praestat esse appetitivum circa fidem, virtutes autem morales infuse circa media: Ergo multo minus eadem forma praestabit esse primum & simpliciter in ordine supernaturali, & esse operativum ac secundum quid. Unde est gratia habitualis

fit accidens, cum tamen gerat vices naturae in ordine supernaturali, & tribuat esse primum & simpliciter in tali ordine, non potest esse principium proximum & immediatum operandi.

160 Contra tertio: Esti gratia habitualis sit accidens, est tamen subiectum quo virtutum supernaturalium, sive id quo anima redditur susceptiva virtutum infusarum; non enim intelligitur ante gratiam subiectum proportionatum ad huiusmodi virtutes, cum ille sint inproportionatae naturae; Ergo distinguitur realiter ab eis. Probatur Consequenter; Quia licet sit accidens, quia tamen est subiectum quo ad recipienda accidentia materialia, ab eis distinguitur realiter; Ergo similiter si gratia habitualis sit subiectum quo virtutum supernaturalium; habitans & proportionans hominem ad illas recipiendas, realiter distinguitur.

161 Probatur rursus conclusio ratione D. Th. hic art. 3. quae sic potest proponi. Caritas supponit in anima gratiam habitualem; Ergo realiter ab illa distinguitur. Consequenter patet, Antecedens probatur. De ratione virtutis in communi est disponere subiectum ad operandum convenienter ad naturam in eo praesentem; nam virtus dat posse bene operari, posse autem bene operari, est posse exire in operationem naturae convenienter & proportionatam; bonum enim, & conveniens naturae, idem sunt; unde Aristoteles 7. phys. cap. 17. ait quod virtus est dispositio per se ad operandum & subdit: *Perfectionem autem dicit, quod est dispositio secundum naturam*; hoc vero inter caritatem & virtutes acquiras discernit intercedit, quod illa, cum sit ordinis divini & supernaturalis, non potest sicut illae disponere convenienter ad naturam rationalem secundum se, quippe cum qua non habet convenientiam & proportionem, sed excelsam; Ergo supponere debet eam esse elevatam, & convenienter ad illam ut sic elevatam disponere subiectum, subindeque debet supponere formam per quam fit talis elevatio. Sed haec est gratia habitualis: Ergo caritas supponit in anima gratiam habitualem.

162 Dices primo cum Durando, unam & eandem formam posse tribuere utrumque hunc effectum, scilicet elevare animam rationalem ad esse supernaturale, & disponere potentiam ad operandum conformiter ad illud, & per consequens non requiri quod caritas praesupponat in anima gratiam habitualem, per quam ad esse supernaturale elevatur.

163 Sed contra primo: Illi duo effectus recipiuntur in diversis subiectis, scilicet in anima, & in eius potentia; Ergo necessario provenire debent in duplici forma: nam eadem forma non potest esse in duplici subiecto realiter distincto, quale est anima & eius potentia, ut suppono ex Philosophia.

164 Contra secundo: Si gratia habitualis esset forma ita eminentis, quod simul duos illos effectus praestaret, scilicet elevationem animae ad esse supernaturale, & inclinationem formalem ad operandum, & diligendum Deum super omnia, pariter dici posset unicam formam praestare effectus omnium virtutum Theologicarum & moralium, ipsorumque donorum Spiritus Sancti, sicque tolleretur necessitas multiplicandi virtutes & dona, cum frustra fiat per plura quae possunt fieri per pauciora: Sed hoc est contra communem SS. Patrum & Theologorum sensum, qui praeter gratiam sanctificantem, plures virtutes, & dona Spiritus Sancti, in hominibus iustificatis admittunt; immo & contra Concilium Viennense, approbans sententiam Theologorum asserentium animabus infantium in baptismo infundi gratiam, & virtutes; & contra Tridentinum sess. 6. c. 7. ubi expresse decernitur, hominem iustificari per voluntariam susceptionem gratiae, & donorum: Ergo, &c.

165 Contra tertio: Esto possibile sit per respectum ad potentiam Dei absolutam, eandem formam utrumque effectum praestare, suavis tamen Dei providentia exigit, ut hos effectus per formas distinctas producat: quia cum esse in aliquo ordine praesupponatur ad operari intra eundem ordinem, principium essendi praesupponi debet, saltem connaturaliter, ad principium operandi. Unde Dionysius lib. de Eccl. hierar. cap. 2. ait hominem non posse operari divina, nisi prius fuerit affectus statum & esse divinum, sicut non potest operari humana, antequam incipiat esse homo.

166 Dices secundo Fides & spes sunt virtutes supernaturales, & tamen non exiunt naturam esse elevatam per gratiam ut subiectum disponatur convenienter ad operandum; cum reperiantur non solum in homine iusto, sed etiam in peccatore, gratia habituali privato: Ergo ratio D. Thomae deficit.

Respondeo quod quando dicitur de ratione virtutis esse disponere subiectum ad operandum convenienter ad naturam in eo praesentem, hoc debet intelligi de virtute habente statum & perfectam rationem virtutis, & existente in suo subiecto connaturali; fides autem & spes, prout sunt in peccatore, cum sint informes, non

habent statum & perfectam rationem virtutis, nec sunt in subiecto connaturali: unde sicut calor in aqua, ubi est in esse imperfecto, praeternaturali, ac violento, non supponit in illa esse proportionatum ad calefaciendum; ita nec fides & spes in peccatore supponunt esse supernaturale proportionatum operationi & fini supernaturali. Hoc autem non potest habere locum in caritate, cum illa sit essentialiter virtus perfecta, & habeat modum & statum virtutis; nec possit in esse imperfecto, & informi, ac veluti violento reperiri, sicut fides & spes.

Quarto probatur conclusio: Gratia est radix caritatis, & aliarum virtutum infusarum, sicut essentia est radix suarum proprietatum: Ergo distinguitur realiter a virtutibus. Antecedens patet ex dictis art. 4. §. 3. corol. 2. & potest adhuc suaderi. Nam gratia est terminus dilectionis qua Deus nos diligit in ordine ad finem supernaturalem: Ergo sicut talis dilectio est radix omnium bonorum supernaturalium, quae nobis proveniunt a Deo, ita & gratia ex sua speciali ratione habet quod sit origo omnium virtutum. Consequenter vero probatur: Si gratia est radix virtutum, sicut essentia proprietatum, debet habere in ipsas aliquem influxum activum, qui dicitur resultantia; essentia enim est causa hoc modo activa suarum proprietatum, ut demonstrant nostri Thomista in Philosophia: sed influxus activus supponit distinctionem inter causam & effectum: Ergo si gratia est radix virtutum, sicut essentia proprietatum, distinguitur realiter ab illis.

Denique suaderi potest conclusio: Caritas est inclinatio in ultimum finem: Ergo supponit naturam a qua dimanat, scilicet gratiam. Consequenter probatur; Tum quia universaliter omnis propositio in aliquem finem, supponit naturam cuius est inclinatio, ut patet in gravitate & levitate; Tum etiam, quia ideo propositio Spiritus Sancti non est per modum naturae, nec generatio, quia est per modum impulsus sui inclinationis, quae necessario supponit naturam, cuius est inclinatio.

Confirmatur, & magis illustratur haec ratio ex doctrina quam tradit S. Thomas q. 7. de verit. art. 2. In quolibet ordine rerum quatuor reperitur, substantia scilicet seu natura rei, finis ipsius, inclinatio ad talem finem, & motus seu tendentia in illum: v. g. in lapide est propria natura, consistens in hoc quod fit corpus mixtum talis speciei; finis, qui non est alius quam quies in centro; gravitas, quae est propositio seu inclinatio in ipsum; & defensio, quae est motus seu tendentia in illud. Similiter etiam in ordine supernaturali haec quatuor debent reperiri: unde in tali ordine gratia tenet locum substantiae seu naturae, visio beatifica habet rationem finis; caritas est inclinatio in illum, & motus eius sunt operationes elicite ab aliis virtutibus infusis, quaedamque ad exequenda opera, quibus talis finis acquiritur. *Ex ideo (subdit S. Doctor) sicut in rebus naturalibus est aliquid naturae ipsae quae inclinatio naturae, & eius motus, vel operatio: ita & in gratuitis est aliquid gratiae a caritate, & a ceteris virtutibus.*

§. II.
Solvuntur objectiones.

Obijcies primo: Tridentinum sess. 6. cap. 7. haec tria solum dicit in iustificatione infundi, scilicet fidem, spem, & caritatem, nullisque alterius habitus infusi meminit: Ergo cum certum sit in iustificatione gratiam habitualement infundi, eam Concilium nomine caritatis intellexit, subindeque censuit esse unam & eundem habitum.

Respondeo Concilium sub nomine caritatis comprehendere etiam gratiam habitualement: non quod sint unus & idem habitus, sed quia inter se necessario connectuntur, & nunquam ab invicem separantur. Non expressit autem Concilium specialiter gratiam: tum quia initio ejusdem capituli mentionem illius fecerat, dicens iustificationem esse renovationem interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiae & donorum: tum etiam quia can. 11. mentem suam aperte declarat, his verbis: *Si quis dixerit homines iustificari, vel sola impuratione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & caritate, quae in cordibus eorum diffunditur, atque illis inhaerent, anathema sit.* Ibi enim distinguit gratiam a caritate, cum diversis nominibus eas exprimit; alias ineptam batologiam committeret, quae tunc committitur, cum plura nomina ad eandem rem significandam assumuntur, uno eorum satis eam exprimente. Nec obstat quod postea assumat verbum singularis numeri, nempe, *diffundatur, atque inhaerent*: illud enim fecit more Grammatico, volens verbum respondere proximiori nomini, non autem duobus quae assumperat.

Obijcies secundo: A Scriptura & SS. Patribus iidem effectus gratiae & caritatis tribuuntur; per utramque enim dicitur iustificari, vivere vita divina & supernaturali, filios

filios Dei adoptivos fieri; utraque dicitur operari multitudinem peccatorum; discernere inter filios Dei & diaboli; ac esse radix meriti vitae aeternae juxta illud Gregorii Magni homil. 27. in Evang. *Non habet aliquis vivitatis reus nisi operis, si non manet in radice caritatis*; denique sicut per gratiam Deo ut sponso conjungi dicimur, ita etiam per caritatem anima Deo maritatur, ut ait D. Bernardus serm. 93. Ergo non distinguuntur realiter, sed sunt unus & idem habitus, qui secundum quod obit diversa munia, diversis nominibus insignitur.

Respondeo primo, esse effectus gratiae & caritatis tribui, non quod sint unus & idem habitus, sed quia sunt inseparabiles inter se connexae: quae de causa Apostolus 1. ad Corinth. 3. effectus benignitatis & patientiae tribuit caritati, non quod sint unus & idem habitus, ut satis constat, sed quia inseparabiles caritatem ipsam concomitantur.

Respondeo secundo, quod licet multi gratiae effectus tribuantur etiam caritati, propter connexionem & mutuum concomitantiam utriusque, tamen aliter tribuuntur gratiae, & aliter caritati, scilicet gratiae ut prima radici, caritati vero ut fructui illius. Praeterea quod aliqua est gratiae excellentia, quae non tribuitur caritati, scilicet dare primum esse supernaturale, atque adeo esse naturam ordinis supernaturalis, & originem ac primam radicem omnium motuum supernaturalium.

Respondeo tertio, quod quando in Scriptura effectus gratiae tribuuntur caritati, non accipitur caritas, ut solum est habitus quo Deum diligimus, sed etiam prout est vinculum amicitiae inter nos & Deum quo & ipsum diligimus, & vicissim ab eo diligimur, in quo sensu caritas continet sub se habitum gratiae, in quo est effectus dilectionis qua Deus nos diligit: eodemque modo caritatem uterque SS. Patres, cum eam a gratia habituali non distinguunt.

Obijcies tertio: Si gratia sanctificans non sit habitus operativus, erit otiosa, & inutilis, subindeque imperfectior caritate: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam: Esti enim gratia non sit habitus immediate operativus, non potest tamen dici otiosa: Tum quia operatur per virtutes infusas, quae ab ipsa emanant ut proprietates, ad instar animae, quae per suas facultates operatur: Tum etiam, quia dat homini esse divinum & supernaturale, quod se habet in anima, sicut pulcritudo in corpore; unde sicut pulcritudo non dicitur otiosa, licet non operetur, sic neque gratia.

Obijcies quarto: Caritas dicitur forma omnium virtutum: Sed informatio virtutum fit per gratiam, per quam opera redduntur meritoria: Ergo videtur quod gratia sit idem quod caritas.

Respondeo ex D. Thoma in 2. dist. 26. q. 1. art. 4. ad 3. *Quod caritas alio modo dicitur forma virtutum quam gratia: caritas enim est forma virtutum ex parte actus, in quantum scilicet omnes actus virtutum in suum finem convocat, eo quod ejus obiectum est finis ultimus. Sed enim est in omnibus potentiis, & omnibus ordinatis, quod illa quae altiorum finem respicit, largitur formam aeri quae sub ipsa est, cuius actus in suum finem ordinatur, sicut gubernator operatur fallori navis, qualis debet esse forma commotis. Unde caritas informat alias virtutes, sicut virtus virtutem: sed gratia informatur per modum originis, quia scilicet ex ipsa gratia quodammodo formaliter oriuntur habitus virtutum per diversas potentias diffusis: illud autem quod ab alio oritur, formam & speciem ab eo trahit, & in suo vigore consistit, quamvis originis continetur: & ideo non oportet quod gratia sit idem quod caritas, quamvis caritas nunquam possit esse sine gratia.*

Obijcies ultimo: Si gratia & caritas realiter distinguerentur, possent ab invicem separari, saltem de potentia Dei absoluta: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor probatur: Si aliquis homo haberet gratiam sine caritate, esset Deo gratus & acceptus, immo & Filius ejus adoptivus, & tamen non esset ejus amicus, quod videtur absurdum. Item si alicui infunderetur caritas sine gratia sanctificante, ille nec damnaretur, cum nullum haberet peccatum quod cum caritate incompatibile est, nec salvaretur, quia cum non esset Filius Dei adoptivus, esset incapax hereditatis, & cum non esset indutus veste nuptiali ac legitimis gratiae sanctificantis, non posset esse sponsi caelestis conviva, & indignus esset quod admitteretur ad convivium illud aeternum, in quo iusti epulantur & exultant in conspectu Dei: quid ergo fieret de illo homine, qui nec salvari nec damnari posset?

Respondeo negando Minorem, ad cuius primam probationem dicendum est, quod ille cui infunderetur gratia sine caritate, esset amicus Dei radicaliter & remote: quia haberet gratiam, cui tamquam radici principium diligendi Deum deberetur. Ad secundam dico ca-

sum illum esse impossibile: licet enim Deus de absoluta potentia essentiam a suis proprietatibus separare possit, earum resultantiam impediendo, non potest tamen facere quod aliqua proprietates existat in aliquo subiecto, sine essentia a qua dimanat, praesertim si talis proprietates sit vitalis: v. g. licet Deus possit creare animam rationalem sine intellectu & voluntate, non potest tamen intellectionem aut voluntatem sine anima rationali producere, aut conservare; quia cum ille potentia sint vitales, sine principio vitali, in quo radicanter, subsistere nequeunt; unde cum caritas sit potentia vitalis ordinis supernaturalis, non potest existere sine gratia sanctificante, quae est prima radix vitae supernaturalis, & quae in ordine supernaturali gerit vices naturae seu substantiae. Quare D. Thomas loco in solutione precedentis argumenti adducto ait in terminis, quod caritas nunquam potest esse sine gratia.

Respondeo secundo, quod si per impossibile caritas 180 esset in aliquo homine sine gratia, ille nec damnaretur, quia non haberet peccatum; nec salvaretur, quia non esset ad gloriam idoneus; sed, ut dicit Capreolus, pertinet ad divinam providentiam ei providere, vel de gratia qua fieret ad gloriam idoneus, vel de aliquo alio sine ultimo ipsi proportionato, qualis esset notitia abstractiva Dei, ut Auctoris tam supernaturalis quam naturalis.

§. III.
Corollarium precedentis doctrinae.

EX dictis inferes, gratiam habitualement subiectari immediate in anima, non autem in voluntate. Ita D. Thomas hic art. 4. & omnes Auctores qui docent gratiam distingui realiter a caritate.

Probatur primo: Si gratia poneretur immediate in potentia animae, non vero in ejus essentia, esset proxime & immediate operativa; quod enim perficit potentiam per se primo ad operationem ordinatam, est immediate operativum: Sed gratia non est immediate & per se ipsam operativa, ut probant rationes, quibus ostendimus eam distingui realiter a virtutibus: Ergo non refidet in potentia animae, sed in ejus essentia.

Secundo, Dona supernaturalia, quae sunt participationes intellectus & voluntatis Dei, recipiuntur immediate in intellectu & voluntate; Ergo illud quod est participatio naturae ut natura est, debet in ipsa anima essentia immediate recipi.

Tertio, Effectus formales gratiae per se primo infunduntur animae, & non ejus potentia; Ergo & gratia. Consequenter patet, cum enim effectus formalis forma nihil aliud sit quam ipsa forma ut communicata subiecto, in eo subiecto refidet immediate forma, cui tribuit fuisse effectum formalem. Antecedens vero probatur. Effectus formales gratiae sunt praecipue duo, nimirum dare esse & vitam supernaturalem, & reddere Deo gratum: Sed illi effectus per se primo conveniunt animae; esse enim, & vivere, seu esse principium radicale vitae per se primo conveniunt animae, & non potentia; similiter est gratum per se primo respicit non operationes vel potentias, sed subiectum; quia enim illud est gratum, operationes sunt gratae & acceptae, juxta illud Genes. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus*: Ergo &c.

Denique ut discarrat D. Thomas hic art. 4. in argumento sed contra, *Per gratiam regeneramur in filios Dei: Sed generatio per prius seminatur ad essentiam, quam ad potentias. Ergo gratia per prius est in essentia animae, quam in potentia.*

Confirmatur: Si Deus ab homine auferret omnes animae potentias, ille adhuc esset capax gratiae sanctificantis, nam estis nasceretur sine potentia, haberet peccatum originale, quod afficit immediate ipsam substantiam animae, ut in Tractata de peccatis ostendimus dist. 7. art. 6. Ergo posset baptizari, subindeque gratiam sanctificantem, per quam a tali peccato munderetur, recipere.

Obijcies primo: Contraria debent habere idem subiectum a quo se expellant: Sed subiectum peccati, quod contrariatur gratiae, non est essentia animae, sed ejus potentia: Ergo gratia non refidet in essentia animae, sed in ejus potentia.

Respondeo negando Minorem: licet enim peccati actualis subiectum sit potentia, subiectum tamen peccati habitualis, & maculae, cui gratia opponitur, est essentia animae. Itaque peccatum dupliciter potest considerari, primo in ratione offensae, & quantum ad actum deordinationem; & sub hac ratione non opponitur directe gratiae, sed caritati, vel justitiae, subindeque in voluntate refidet; secundo in ratione maculae, & quantum ad habitualement deordinationem quam in anima causat, & sic directe opponitur gratiae habituali, & in ejus privatione, ut actum praeteritum a quo causata fuit connotante, consistit: Ad gratiam immediate refidet in essentia

183
 tia anime, ut in Tractatu de peccatis docuimus disputat. 8. artic. 3.
 Objicies secundo: Gratia & gloria sunt in eodem subiecto: Atqui gloria non est in essentia anime, sed in ejus potentis: cum nihil aliud sit quam beatitudo, que in actu intellectus, clara scilicet Dei visione, formaliter consistit: Ergo pariter gratia non in essentia anime, sed in ejus potentis residet.
 Respondeo distinguendo Majorem: Gratia residet in eodem subiecto quo gloria, sumpta in actu primo, & pro dono supernaturali habente perfectionem beatitudinis, concedo Majorem: sumpta in actu secundo & pro actu formalis beatitudinis, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Gloria non est in essentia anime, ut est actus secundus, & ipsa beatitudo formalis, concedo Minorem: ut est actus primus, & donum super naturale habens perfectionem beatitudinis, nego Minorem; nam sub hac ratione est ipsa gratia consummata, ut causans lumen glorie, eique indissolubiliter connexa. Ita Cajetanus & Conradus hic art. 4. & Capreolus in 2. dist. 26. q. 1. ad 1. Scoti contra 2.

DISPUTATIO III.

De Divisione Gratia.

Ad quaestionem III. D. Thomae.

Considerata existentia & essentia gratia, consequens est ut varias ejus species contemplerur, innumerae gratie dona, quibus nos Deus afficit, ac prevenit in beneficiis dulcedinis, & que ab ipso veluti radii a Sole promanant, brevier hic declaremus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum gratia creata interna convenienter dividatur in gratiam gratum facientem, & gratiam datam, & an prae gratia gratum datam, ab Apostolo recensita, alia assignari possit.

6. I.

Quibusdam praestitis, utraque difficultas resolvitur.

Suppono primo, divisionem gratia in gratiam gratum facientem, & gratiam datam, non esse primariam, sed secundariam, & subdivisionem alterius divisionis, qua gratia primo dividitur in gratiam incretam & aeternam, cujusmodi est amor Dei nos ab aeterno dilexit in ordine ad finem super naturale, & in gratiam creatam & temporalem, quae comprehendit ea dona, quae nobis a Deo in ordine ad eum finem in tempore conceduntur. Hanc gratiae divisionem insinuat S. Thom. hic q. 110. art. 1. in calce corp. art. ubi sic ait: *Per hoc quod dicitur homo gratiam Dei habere, significatur quiddam super naturale in homine a Deo provenire. Quamvis tamen gratia Dei dicitur ipsa aeterna Dei dilectio, secundum quod dicitur etiam gratia praedestinatio, in quantum Deus gratias, & non ex merito, aliquos praedestinavit sicut elegit: dicitur enim ad Eph. 1. Praedestinavit nos in adoptionem filiorum in laudem gloriae suae. Quibus verbis declarat, quod quamvis simpliciter, & quasi per antonomasiam, nomine gratia, significari solet donum temporale & creatum, tamen nomen & notio gratiae proprie etiam convenienter incretam, nimirum actui voluntatis divinae, eligentis & praedestinantis aliquos homines ad gloriam gratulato, & independentem a meritis: unde ad Rom. 4. & 11. praedestinatio, praesertim gratia, seu electio gratia nuncupatur, & Sapient. 16. per gratiam quae dicitur omnia nutrire, supernaturalis & gratitudo Dei amor significatur. Similiter persona Verbi, quatenus communicata humanitati Christi per unionem hypostaticam, gratia substantialis & increta appellatur. Unde Christus in quantum homo dicitur substantialiter unctus a Divinitate, juxta illud Nazianzeno orat. 36. *Unctio humanitatis, Divinitas est.* Denique Iustorum lib. 7. Etymol. c. 3. ait Spiritum Sanctum, quia non nostris meritis, sed voluntate divina gratis datur, gratiam appellari. Idem docet Augustinus serm. 3. de verbis Domini c. 1. his verbis: *Gratia quippe Dei donum Dei est: donum autem maximum ipse Spiritus Sanctus est, & ideo gratia dicitur.**

Adverte tamen, hoc inter actus incretos divinae voluntatis, & Personas Divinas discrimen reperiri, quod affectus super naturales & indebiti divinae voluntatis erga homines, ut praedestinatio & electio, sunt formaliter gratia ab aeterno, quia ab aeterno sunt formaliter dona hae beneficia supernaturalia: Divinitas vero & Persona Divina non sunt ab aeterno gratia, sed in tempore, hoc est, licet aeterna sint quoad suam realitatem, temporales tamen sunt quoad gratie denominationem, quia non do-

nantur hominibus, nisi mediante aliquo effectu temporali: v. g. Persona Verbi non est humanitati Christi donata in unitatem suppositi, nisi per temporalem ejus assumptionem; nec persona S. Sancti datur hominibus, nisi per temporalem eorum justificationem, seu per caritatis in cordibus nostris diffusionem, juxta illud Apostoli ad Rom. 8. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per S. Sanctum, qui datus est nobis.*

Suppono secundo, gratiam Dei temporalem & creatam dividit in internam & externam: interna est ea quae interior nobis unitur, seu quae in anima hominis, vel in ejus potentis residet; externa vero illa dicitur, quae ipsum intrinsece non afficit, sed extrinsece tantum. Unde ad primum genus gratia pertinet gratia sanctificans, virtutes morales per se infunde, dona Spiritus Sancti, & motiones gratiae auxiliantis, in intellectu aut voluntate receptae: ad secundum vero reducuntur omnes caussae, mediae, & objecta externa, per quae mens nostra excitatur, ad res divinas cognoscendas vel amandas; qualia sunt praedicatio verbi Dei, exempla Christi & Sanctorum, lectio Sacrarum Scripturarum, miracula, occasiones bene operandi supernaturaliter preparatae, occasiones peccandi supernaturaliter ablatae, teste Augustino Soliloq. 13. & 16. & lib. 50. homiliarum, homil. 23. ubi Deum sic loquentem inducit: *Regebam te mihi, servabam te mihi: ut adulterium non committeres, furtum desisti, ut his desister, ego feci: locus & tempus desisti, ut hac desister, ego feci: agnosce ergo gratiam, &c.* Demique omnis exterior effectus divinae providentiae supernaturalis, ordinatus ad salutem hominum, sive promovens bonum, sive removens malum, gratia Dei externa appellari potest. Utraque gratiam eleganter describit D. Prosper lib. 2. de vocat. gentium cap. 26. his verbis: *Gratia quidem Dei in omnibus justificationibus principaliter praemittit, succedendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectibus imbuendo.*

Dico primo, gratiam creatam internam convenienter dividit in gratiam gratum facientem, & gratiam datam. Ita D. Thomas hic art. 1. & alii Theologi communiter.

Probatur primo: Ex Scripturis constat dari quamdam gratiam, quae nos gratos facit & iustos, & aliam quae non facit nos gratos, & nihilominus appellatur gratia. De priori dicitur ad Rom. 5. *Justificati gratis per gratiam ipsius, & ad Ephes. 5. in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.* De posteriori vero 1. Petri 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam in alterum illam administravit, sicut boni & speiores multiformis gratia Dei.* Et 1. ad Corinth. 12. *Divisiones gratiarum sunt: alii per spiritum datur sermo sapientiae; alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum; alii fides in eodem spiritu; alii gratia sanctorum: alii operatio virtutum: alii prophetia; alii discretio spirituum: alii genera linguarum; alii interpretatio sermonum.* Quibus verbis enumerantur novem gratiae datae; Ergo gratia creata & interna recte dividitur in gratiam gratum facientem, & gratiam datam.

Probatur secundo ratione D. Thomae; Gratia ad hoc ordinatur ut homo reducatur in Deum, eique conjungatur, unde quo modis potest fieri talis conjunctio, tot debent dari genera gratiae; Atqui unum illa seu conjunctio duobus tantum modis fieri potest, nimirum formaliter, & efficienter, seu ministerialiter: Ergo duplex erit gratia, altera quae unum & conjungitur Deo formaliter, & ista est gratia gratum faciens, quae hominem sanctificat & justificat; altera quae unus homo efficienter cooperatur alteri ad hoc ut Deo conjungatur, ac ministerialiter ad ejus conversionem concurrat, & haec gratia gratum datam appellatur, tribuendo nomen generis ignobiliori speciei, ut in aliis rebus saepe contingit. Unde, ut infra dicemus, haec duo species gratiae in eo praecipue inter se differunt, quod gratia gratum faciens in bonum ipsius recipientis refertur; gratia data vero in bonum & utilitatem aliorum; quo fit ut haec posterior in peccatoribus nonnunquam reperiri possit; cum peccatores, etiam si suam negligent, possint aliorum salutem procurare, & ad eam cooperari, ad instar eorum qui arcam Noe fabricaverunt, & tamen aquas diluvii submersi sunt. Ex quo patet divisionem istam esse aequatam, cum reddere gratum, vel non reddere gratum subiectum, & conferri ad propriam recipientis utilitatem, vel solum in bonum & commodum alterius, sint inter se opposita, & se invicem excludant; cum gratia gratum faciens, quae astruitur tamquam unum membrum, contineat omnes alias a gratis gratis datis distinctas. Quod ut clare percipiatur, & quibusdam instantiis quae fieri possent in contrarium occurratur.

Diligenter observandum est, gratiam gratum facientem sumi dupliciter: primo stricte, pro ea quae justificatur, & quae redditur formaliter grati Deo; secundo late, pro ea quae ordinatur ad justificationem sui subiecti: sive

sive antecedenter, ut gratia excitans, & actus fidei, & spei, quibus disponitur ad eam, sive concomitanter, sive consequenter, ut sunt auxilia supernaturalia, augmentum gratiae, & gloria, quae est consummatio & perfectio gratiae, & in hac lata & ampla acceptione hic usurpatur, dum contra gratiam gratis datam distinguitur: unde licet in recto & principaliter solum gratiam sanctificantem importet, reductive tamen & consequenter, initiative, vel complete, auxilia divinae gratiae, habitus virtutum, & donorum, veluti justificantis gratiae dispositiones, aut complementa, complectitur, subindeque omnes alias gratias distinctas a gratis gratis datis. Quod Vasquez non consideravit, dum in brevi annotatione ad articulum primum hujus quaestionis, dixit hanc divisionem esse quidem bonam, sed non aequatam gratiae hujus vitae, eo quod sub neutro ex ejus membris fides, & spes, & auxilia, quibus ad vivendum tentationes, & exercenda opera virtutum juvantur, comprehendantur: illa enim, ut jam ostendimus, sub gratia gratum faciente, tamquam ejus initia vel dispositiones continentur.

Dico secundo: etiam subdivisionem gratiae gratis datae in novem ab Apostolo assignata esse aequatam. Est contra Vasquez, Bellarminum, & Suarez, existimantes dari alias gratias gratis datas, praeter novem illas quas recenset Apostolus, ipsamque famulantes tantum restituere; unde Suarez ait illis debere addi characterem sacerdotalem, justificationem in foro interno, & specialem assistentiam Spiritus Sancti, quae Summo Pontifici, & Concilio legitime congregatis, ad delinquentes res fidei afficit.

Hanc tamen subdivisionem, ut sufficientem, & aequatam, recipit Rupertus lib. de gloriae Trinit. ubi novem illas gratias novem ordinibus Angelorum correspondere demonstrat. Eam etiam approbat, & defendit S. Thomas 1. ad Corinth. 12. lect. 4. hic art. 4. egregio & mirabili discursu, qui sic breviter potest proponi: Gratia gratis data datur ad hoc ut homo ad alterius salutem & conversionem cooperetur, non quidem interior movendo (hoc enim solius Dei est) sed solum exterior docendo, vel persuadendo. Ad hoc autem tria sunt necessaria; primum ut homo qui alium docere debet, habeat plenitudinem cognitionis Divinorum; secundum, ut possit probare & confirmare ea quae docet; tertium, ut quae docere debet, possit convenienter proferre his quos instruit. Ad hoc ut quis habeat plenitudinem cognitionis Divinorum, tria requiruntur: primum est cognitio eorum quae in divina scientia tamquam principia supponuntur; secundum est cognitio principialem conclusionum; tertium est cognitio effectuum divinorum, ex quibus oportet iterum manifestari causas; & ideo tres gratiae gratis datae sunt necessariae ad plenitudinem notitiae de Divinis, scilicet fides, perquam prima principia creduntur, sapientia, per quam cognoscuntur principales conclusiones, & scientia, per quam divini effectus sciuntur. Ad hoc vero ut homo confirmare possit quae docet de Divinis, requiruntur duo: unum est ut faciat quae solus Deus facere potest, & haec sunt opera miraculosa, quae duplicia sunt: aut enim sunt ad salutem corporum ordinata, aut ad solam divinae potentiae manifestationem, sicut quod Sol stet, aut tenebreferat, & his similia; & ideo ad hoc ut qui Divina docet, ea confirmare possit, ponuntur duae aliae gratiae gratis datae, quae sunt gratia sanctorum, & operatio virtutum; alterum est ut possit manifestare ea quae solius Dei esse debent: & haec sunt duo, scilicet futura-contingentia, & occulta cordium; & propterea ponuntur duae aliae gratiae gratis datae, ad cognoscenda enim futura contingentia, ponitur prophetia: ad cognoscenda vero occulta cordium, ponitur discretio spirituum. Denique ad hoc ut ille qui Divina docere debet, possit convenienter illa auditoribus proponere, necessaria est facultas pronuntiandi, quae attenditur, vel quantum ad idioma, vel quantum ad sensum eorum quae sunt proferenda: unde propter hoc ponuntur duae aliae gratiae gratis datae; nam propter primum, ponitur gratia linguarum, & propter secundum, ponitur interpretatio sermonum. Constat ergo novem tantum gratias gratis datas admittendas esse: nam ad plenitudinem scientiae dantur tantum tres, nimirum fides propter principia, sapientia propter principales conclusiones, scientia propter effectus; ad hoc vero ut possit confirmare, quatuor tantum necessariae sunt, scilicet gratia sanctorum, propter corporalem salutem & operatio virtutum, propter divinae potentiae ostensionem; prophetia, propter fututa contingentia; discretio spirituum, propter cognitionem secretorum cordis: denique ut possit docenda proponere, propter idioma, & interpretatio sermonum, propter sensum sententiarum.

Confirmatur hic discursus, detegendo id quod deceptit Suarez & Vasquez. Ideo enim ipsi alias gratias gratis datas, praeter novem jam adductas & explicatas, admittunt, quia non diffinierunt gratias gratis datas, a ministrationalibus, & operationibus, quas tamen distinguit Apostolus 1. ad Corinth. 12. dicens: *Divisiones gratiarum sunt,*

idem autem Spiritus; & divisiones ministrationalium sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem vero Deus. Quomodo autem haec distinguatur docet D. Thom. ibidem, lect. 1. Nam gratia gratis data solum importat actum manifestativum fidei; ministratio vero, seu ministerium, dicit auctoritatem exercendi aliquem actum in ordine ad alios, ut Apostolus, praeterea, &c. operatio vero est executio ipsius ministerii. Ex quo patet fundamenta horum Auctorum esse frivola & nulla; supposito enim quod praedicta Apostoli divisio intelligatur de gratia gratis data, prout distinguitur a ministrationalibus, & operationibus, nulla potest assignari, quae ad aliquam novem explicatis non reducatur: character vero sacerdotalis, jurisdictionis in foro interno, & assistentia Spiritus S. quae a Suarez assignantur, ad ministrationaliones, non autem ad gratias gratis datas pertinent.

Quaerit, an praedicta gratia gratis datae sint in homine per modum habitus, an vero solum per modum motionis transiens?

Respondeo aliquas ex illis esse in homine per modum habitus, ut fidem, sapientiam, & scientiam; his enim gratiis ad arbitrium & quando vult utitur, quod argumentum est esse in illo permanentem & per modum motionis seu impressionis actualis, quae producta effectu statim definit, cujusmodi sunt gratia sanctorum, operatio virtutum, donum prophetiae, & discretio spirituum; his enim gratiis ad arbitrium uti non possumus, sed solum quando a Deo movemur: quae de causa Sancta cum ad miraculum edendum se accingere vellent, solebant preces ad Deum emittere, ut motionem hanc, seu divinam assistentiam impetrarent. Legimus etiam in Scriptura 4. Regum 3. quod quando Eliseus voluit prophetare, petit ut adduceretur ei psalter, ut per ejus harmoniam & psalmodiam in extasim raperetur, & in sua extasi irrueret in eum spiritus Domini, qui rem de qua erat questio illi revelaret: quod argumentum est ipsum non habuisse donum prophetiae ex habitu, sed tantum per motionem quamdam actualem. Similiter in vita D. Bernardi refertur, quod ille nunquam se ad edendum miraculum accingebat, nisi prius soporem quemdam suavissimum circa praecordia sentiret, quo Deum sibi praesto esse ad miraculi operationem indicabat: quod ostendit ipsum non habuisse donum miraculorum per modum habitus, sed per modum motionis & impressionis actualis. Unde D. Gregorius homil. 5. super Ezech. belle observat, quod Spiritus Sanctus, Sapient. 11. stabilis simul ac mobilis appellatur: *Quia, inquit, in Sanctorum cordibus juxta qualem virtutes semper permanet, juxta quosdam vero recessus venit, & venturus recedit: in fide enim, & spe, atque caritate, & in bonis aliis, sine quibus ad caelestem patriam non potest venire, sicut est humilitas, justitia, atque misericordia, perfectiorum corda non deserit: in prophetia vero virtute, doctrinae scientia, miraculorum exhibitione, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit.* Quibus verbis aperte declarat, aliquas gratias gratis datas, ut prophetiam, & donum miraculorum, non esse in hominibus permanentem, ac per modum habitus, sed dumtaxat transientem, & per modum confectionis transiens, & motionis seu impressionis actualis.

Adverte tamen, ab hac regula excipiendum esse Christum, in quo hujusmodi gratiae saepe per modum habitus, idque propter duo: quia scilicet ejus humanitas erat instrumentum, realiter & hypostaticum unionis Divinitati; ideoque constantem fuit, ut quemadmodum illa conjunctio erat permanens & nunquam dissolvenda, sic etiam gratiae gratis datae, quae hanc unionem consequentur, essent in eo permanentes & per modum habitus. Deinde quia Christus erat praeditus potestate quam vocant excellentiam, ratione cujus imperio in omnes creaturas poterat, & de his ad suum arbitrium disponebat, ideoque ad libitum suae voluntatis poterat miracula patrare, & demonis, morbis, & mari, ac ventis imperare, ut in Evangelio legitur. De quo fusius in Tractatu de Incarnatione,

§. II.

Corollarium praecedentis doctrinae.

EX dictis intelliges, gratiam gratum facientem & gratiam gratis datam, in aliquibus convenire, & in aliis differre: conveniunt enim primo in eo quod utraque est donum super naturale; secundo, quia utraque datur ad spirituales utilitates; tertio, quia utraque est gratia Christi Redemptoris, cum detur in statu naturae lapsae ad aeternam salutem consequendam.

Differunt autem primo ex fine: nam gratia gratum faciens per se primo refertur ad propriam sanctificationem, gratia data, ad alienam; sicut quaedam hominis potentiae ordinantur ad perfectionem individui, ut facultas nutritiva & augmentativa; aliae vero ad conferentiam speciei, sicut potentia generativa. Dixi per se primo: quia interdum gratia gratum faciens refertur & ordinatur secundum ad utilitatem aliorum; ut patet in gratia Christi, quae cum